

ANBLADET

Nr 124 ISSN 0280-0993 DEC 2019

Organ för
NORRTÄLJE SLÄKTFORSKARFÖRENING

Hösten är nu här med litet lugnare vardagstempo. Nu kan forskningen börja på allvar igen!

Karl Säterbrink funderar över hur säker man kan vara i sin forskning när man kommer bakom kyrkböckerna , se sid. 3

Att lärarinnor i äldre tider inte fick vara gifta och absolut inte ha barn ger Eva Landberg ett exempel på i sin artikel på sid. 4

Redaktören har hälsat på släktforskarföreningen Engelbrekt i Norberg. Mer om detta på sid. 7

*Det är gott om rönnbär i år -
talar detta för en hård och kall vinter?*

Anbladet utkommer med 3 nummer per år och utges av Norrtälje Släktforskarförening.

Tidningens adress: Box 280,
761 23 Norrtälje.

Hemsida: www.norrtelje-sff.se

Webmaster: Björn Bergström
webmaster@norrtelje-sff.se

Redaktör och ansvarig utgivare:
Urban Johansson

Tidningen ingår i NSFF:s medlemsavgift, f. n. 200 kr/år.

Bankgiro: 459-5724

Manus och idéer till artiklar kan insändas till tidningen under ovanstående adress. Artiklar och citat ur tidningen får användas efter angivande av källan.

Helårsprenumeration: 100 kr.

Enstaka exemplar av tidigare nummer kan köpas för 30 kr/st.

I NSFF:s styrelse ingår:

Ordf. Urban Johansson

Grovstavväg. 25, 761 93 Norrtälje
Tel: 070-692 48 36

Kassör Ann-Marie Alfredsson

Grovstavvägen 25, 761 93 Norrtälje
Tel: 070-279 51 30

Sekr. Willy Menander

Asplundsv. 18, 760 10 Bergshamra
Tel: 070-597 20 33

V. ordf. Bo Ragell

Sandgatan 19, 761 51 Norrtälje
Tel: 0730-894 498

Klubbmäst. Birgit Söderman

Malsta-Ekebyv. 82, 761 71 Norrtälje. Tel: 070-55 280 81

Ledamot Thomas Malmström

Rögårdsgatan 5, 761 30 Norrtälje
Tel: 0176-224 626

Sista Anbladet för 2019!

När jag började arbeta med detta nummer av Anbladet återstod det ännu litet tid att skicka in lösningar till korsordet i förra numret. Därför presenterar jag inte den rätta lösningen förrän i nästa nummer. Passa på att skicka in era lösningar.

Föreningen arbetar vidare med DNA i släktforskningen och hoppas därmed kunna räta ut en del av alla de frågetecken som hopar sig när man får resultaten av sin topsning. Många som hört av sig har inte förstått hur mycket arbete som återstår när man väl fått sina resultat. Det gedigna forskningsarbetet som krävs för att finna länkarna mellan sina egna anor och de olika träffar man fått. Jag kan inte annat än tycka att det är litet missvisande marknadsföring från de olika företagen i topsningsbranchen.

Jag måste påminna igen om att skicka adressändringar till föreningen. Detta gäller också ändring av e-postadress. Glöm inte heller att tömma e-postlådan ibland. Alltför ofta händer det att e-brev inte kan levereras för att e-postlådan är överfull. På så sätt kan man gå miste om viktiga meddelanden.

Annars skallar nu domedagsbasunerna allt ihärdigare om den förestående miljökollaps som vi står inför. Man kan känna en viss uppgivenhet i sin dagliga verksamhet om vad som är meningsfullt och inte att sysselsätta sig med. Men så hittar man en ny ingång i sin forskning, som ger en litet nytt go igen och livet känns något mer meningsfullt. Jag hoppas att ni alla kan finna dessa glädjeämnen i livet.

Lev väl

Urban Johansson

Bra sagt!

När jag var ung trodde jag att välstånd och makt skulle bringa mig lycka. Jag fick rätt.
Gary Wilson

Det är bättre att vara fördetting än någon som aldrig varit något.
H Gordon-Browne

Det finns ingen hemlighet bakom framgång. Har du någonsin träffat en framgångsrik man som inte har berättat hela sin historia för dig?
Kin Hubbard

Gamla anor

Hur långt kan man komma i sin släktforskning? De äldsta kyrkoböckerna gäller slutet av 1600-talet. Många släktforskare kommer inte längre tillbaka än så. Det kan dock gå att komma längre tillbaka om man har tur. Bland mina anor jag några personer som föddes på 1400-talet! Tyvärr kan jag inte skryta med att ha forskat fram dessa uppgifter, jag har utnyttjat andras idoga forskning. Utifrån denna har jag försökt att uppskatta personernas tänkbara födelseår. Mina anor finns i nordöstra Uppland.

Min äldsta ana är Olof Ingemarsson i Malsättra och Moxboda, Hargs socken. Han föddes kanske omkring 1420. Uppgifterna om Olov m fl har jag fått från *Börje Eriksson* (som troligen först bodde i Moxboda och senare i Eskilstuna): blogg och mejl. Börje hade bl a studerat ett köpebrev från 1456. Olov var gift med Margete Stral. Hur jag har kommit tillbaka till Olov redovisas i följande sammanställning. För varje person anges källan för uppgiften om föräldern.

Erik Matsson, Harg f 1705 husförhörslängd

Mats Eriksson f 1678? C-E Gustafsson: tingsärenden

Erik Matsson f omkr 1655?

C-E Gustafsson: tingsärenden

Mats Eriksson f omkr 1620?

C-E Gustafsson: tingsärenden

Karin Erikdotter f omkr 1585? Ronnes hemsida m m

? *Olofsdotter* f omkr 1555?

Ronnes hemsida

? *Olofsdotter* f omkr 1525?

Ronnes hemsida

Olof Persson f omkr 1490?

Ronnes hemsida

Per Olofsson f omkr 1460?

Börje Eriksson: köpebrev 1456

Olof Ingemarsson f kanske omkr 1420?

Några andra ”gamla” anor:

Gudmund ...? (”Gudmund i Moro”) föddes kanske omkring 1460. Han var bonde i Österbyggeby, Bladåkers socken. Österbyggeby har *Hans Gillingstam* studerat och skrivit om i Norrtälje släktforskarförnings tidning Anbladet 1983:5. (Hans översände kompletterande material till mig. Han är nu avliden.)

I Rö socken har jag troligen anorna Anders ...? i Eke, född omkring 1460? Och Anders ...? i Gullbergby, född omkring 1485? Uppgifter om dessa personer finns

på *Björn och Ann Britt Bergströms hemsida* om Rö socken.

Flera av mina (troliga) anor föddes på 1500-talet. Bland annat personer som hem- bygdsforskaren *Paul Jansson* redovisat efter studium av byarna Järsjö och Lavarö i Edebo socken, se hans skrifter. (Även Paul är avliden.)

Hur har de nämnda forskarna och andra kunnat komma så långt bakåt? Som framgår av deras redovisningar har de studerat jordeböcker, domböcker och skattelängder (i tingsärenden finns ibland släkttavlor).

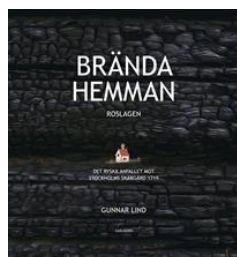
Jag har kunnat utnyttja uppgifter från många släkt- och hembygdsforskare, utöver de nämnda framför allt *Jan-Olof Ivarsson*, *Nils Sundelius* (avliden) och *Carl-Evert Gustafsson* (avliden). Jan-Olof har tillsammans med *Fredrik Persson* bedrivit hembygdsforskning som jag har haft nytta av. (C-E Gs uppgifter är ibland osäkra.)

Det finns förstås flera andra släktforskare som har kommit till ungefär samma resultat som jag (och kanske har fler eller andra uppgifter) och kanske redovisar dessa på egna hemsidor.

Många av mina redovisade resultat är naturligtvis osäkra, och jag kan ha missuppfattat det jag har läst. Jag har naturligtvis inte funnit så gamla uppgifter om alla anor som jag har funnit i kyrkoböckerna. I många fall kan man nog finna ytterligare uppgifter. Men skall förstås inte räkna med att komma ända till 1400-talet. De flesta personer så långt tillbaka förekommer nog inte i några bevarade dokument. I många fall är det omöjligt att fastställa släktskap.

Mina funna anor redovisas på min hemsida saterbrinkanor.nu Där redovisas dock inga personakter, men sådana kan erhållas från mig.

Karl Säterbrink, karl.saterbrink@hotmail.com

Som säkert många har observerat har författaren **Gunnar Lind** publicerat en ny bok om det ryska anfallet mot Stockholms skärgrård 1719, där ju staden Norrtälje

blev mest drabbat. Boken heter ”**Brända hemman - Roslagen**” och den boken är nog den mest välskrivna och innehållsrika bok om det stora eländet, som över huvud taget har skrivits genom åren.

Boken är inte direkt lättläst, men den ger så mycket detaljer och sammanhang från året 1719, liksom om olika platser i dåtid – och närmare nutid – som man kan begära. Det handlar om ett fantastiskt gott tillskott till allt som tidigare har skrivits om ryssarnas skövling av Roslagens kust. För att ge ett litet smakprov vill jag återge en detaljerad (*något förkortad av red.*) observation om Blidö säteri, som Gunnar Lind beskriver av det som kom efter skövlingen.

”Efter den reduktion som Karl XI genomförde, och efter ryssarnas anfall, kan man ana att Blidö säteri (tidigare hette Blidö Fånö) befann sig lite på dekis. Men det gick vidare inom familjen Fleming ända till 1760, då det såldes till Christer Robsahm, en äventyrlig företagare, som bland annat ägde Årsta holmar, Zinkens damm (numera känt som bandyarena) och Tantområdet i Stockholm.

Gården såldes vidare till major P.O. Yxkull (som har en gata på Söder i Stockholm uppkallad efter sig), vilken i sin tur sålde Blidö gård till en fru Reenstierna 1772 och 1777 övertogs den av Julius Grundstierna, som pantsatte hela rasket och som sålde andelar i bolagsform. Ett par år senare köptes alla gårdens andelar av Karl E. Lagerhielm, en delägare i bolaget. Vid Lagerhielms död 1873 var han något av en kung i socknen, där två tredjedelar av gårdarna hörde till säteriet. Därefter delades gården 1824 slutligen upp i hemmansdelar och rågången drogs tvärs genom den gamla herrgården. De fyra nya brukarna bosatte sig i olika delar av byggnaden och fick namn därefter. Där fanns *Salsborna* som bodde i salen och där Sals Arne härskade, *Sängkammarborna* som bodde i sängkammaren, ledda av Sängkammar Janne och Mellangården, de två bönderna bodde i varsin flygel. Under taket bodde *Anna Stina* på Vind.

Återgivet av Roland Palmquist 2019

Glöm inte årsboken 2019, som finns att läsa på stadsarkivet. Som vanligt fylld av intressanta artiklar för oss släktforskare!

När barn och skola inte gick ihop

Vid en vandring Hans och jag hade i Fornminnesföreningens regi våren 2019 på kyrkogården vid Norrtälje kyrka valde jag bland annat att stanna vid **Mattias Lovéns grav**, där en del av familjens historia berättades. Det kändes extra trevligt i och med närheten till Holmerska skolan, där Mattias hustru tjänstgjort.

Skolundervisningen reformeras

Med 1842 års skolstadga blev det så gott som obligatoriskt för alla barn att gå i skolan, vilket fick till följd att klassernas storlek växte. Några år tidigare hade Billborgska skolan byggts, med plats för två klasser. När Holmerska slöjdskolan stod klar 1860 räckte utrymmena där även till att inrymma en flickklass från folkskolan. Men pengar till en lärarinne lön fanns inte, så stadens store välgörare Erik Gustaf Stenberg erbjöd sig att betala lönen i fem år. Till det kom fri kost och fri bostad i slöjdskolan.

Henrietta Nyman

Den första lärarinnan var en mamsell Åberg, som undervisade 1861-1863. Hon efterträddes av den 17-åriga **Henrietta Nyman**, nyutexaminerad lärarinna. Hon var född i Köping 1846 och dotter till guldsmeden Carl Otto Nyman och Charlotta Baude. Bara 15 år gammal flyttar Henrietta till Stockholm för att utbilda sig till lärarinna. Den unga Henrietta tycks ha varit osedvanligt duktig, och fick vid ett tillfälle 50 riksdaler av landstinget, som delade ut belöningar till skickliga lärare.

Mattias Lovén

Hon var sträng och fordrande och mycket energisk. Här i Norrtälje blev hon bekant med **handlanden Mattias Lovén**. Han var född 1841 i Kragsta, Lohärad, äldst av fyra bröder, och flyttade som 22-åring till Stockholm. Efter ett år återkommer han till Roslagen, men nu till Norrtälje, och tituleras handelsbetjänt. År 1870 har han blivit handlare och öppnat egen affär, och samma år står bröllopet med Henrietta.

Precis nio månader senare föds deras första barn, en dotter, och drygt ett år senare föds nästa barn, en son. Men nu ingrep skolstyrelsen, som redan från början var mycket betänksam till att ha en gift lärarinna. I en skrivelse säger de att hon visserligen är en präktig lärarinna, men det är ju detta med ledighet i samband

med barnafödelse. ”Med anledning av den på kort tid redan två gånger inträffade och möjligen vidare befarade möjligheten för bemälda fru att begära tjänstledighet” ansåg skolstyrelsen det ”lämpligt att fru Lovén så snart som möjligt inkommer med begäran om avsked”.

Det gjorde Henrietta också under år 1872. De två barn som hon fött på kort tid dör som små, den förstfödda flickan blir inte ens en månad gammal, och det är säkerligen orsaken till att nästa barn föds så tätt inpå. Annars brukar amningen bidra till att man före preventivmedlens tid åtminstone har två år mellan födslarna. Även sonen som föddes 1872 dör drygt ett år gammal.

Mattias blir fastighetsägare

Nu har familjen bara en inkomst men Mattias affärsrörelse går tydligen bra, för 1872 köper han en fastighet, en gård på Tullportsgatan där under några år ”Creperiet” hållit till. Tidigare, i en äldre byggnad, låg här Norrtäljes första kooperativa butik. Mattias betalar 3 900 riksdaler för fastigheten. Här får man säkerligen större bostadsyta, för nu kommer först Henriettas syster Augusta hit 1873, och året därpå flyttar också pappa guldsmeden hit från Köping. Familjen utökas 1875 med en son (som ju skolstyrelsen befarade skulle bli fallet!) men även han dör drygt ett år gammal. De barn som föds därefter - dottrarna Elsa 1877, Hilda 1881 och Hedvig Maria 1883 – når däremot vuxen ålder.

Till Yxlan

Efter sex år som fastighetsägare i Norrtälje säljer Mattias gården till handlaren Sandgren för 16 000 riksdaler, alltså 12 100 riksdaler mer än han själv betalade. Något hade väl värdet stigit under åren, men nog låter det ändå som om Mattias här gör en synnerligen god affär. Nu flyttar familjen till Nysättra i Vätö socken, men det verkar inte ha varit något lönsamt affärsläge, för två år senare flyttar man istället till Köpmanholm på Yxlan.

Här har familjen på en arrenderad tomt ett tvåvånings boningshus, sammanbyggt med bageri, magasin och handelslokal. Ångbåtsbryggan ligger på samma tomt, alltså ett utmärkt läge för kunder såväl till lands som till sjöss. Ladugård och svinhus finns också, och familjen förfogar

över två kor, en segelbåt och en eka.

Som biträde i affären kommer 1890 Maria Roth, som åren innan hjälpt sin farbror, Anders Roth, i hans skeppshandel i Gräddö. Mattias och Maria känner varandra sedan tidigare. När Marias far, lärftkramhandlaren Olof Roth från Dalarna, först öppnar affär i Norrtälje är det år 1874 i Mattias Lovéns fastighet. När Mattias sedan säljer den 1878 köper Roth en egen gård, östra halvan av grannfastigheten, nu en del av Poraths gård, och fortsätter sin textilhandel där. Maria stannar i Köpmanholm till november 1892, då Mattias arrenderar ut handelslokalen till handlare Carl Ask, som fortsätter rörelsen. Men Mattias och Henrietta blir kvar i bostaden i Köpmanholm.

Henriettas syster Augusta har 1878 gift sig med musikläraren Jakob Adolf Hägg och de får en son året därpå, medan de under en kort tid bor i Stockholm. Jakob har gått på musikkonservatoriet i Stockholm och fick 1870 Jenny Lindstipendiet för att under två år kunna studera pianospel och tonsättning utomlands. Den första tiden studerade han för Niels W Gade i Köpenhamn, vars älsklingselev han blev, och H C Andersen gav honom dikter att tonsätta. När de två åren gått träffade Jakob Jenny Lind i London, och han fick stipendium för ytterligare två år.

Men hans redan bräckliga psykiska hälsa försämrades under utlandsvistelsen, och försörjningsplikten som äktenskapet förde med sig blev ytterligare en påfrestning. År 1880 kom det slutliga sammanbrottet. Augusta och sonen bosatte sig då hos Mattias och Henrietta i Köpmanholm, medan Jakob vistades på Konradsbergs hospital i Stockholm. Han överförs därefter till Växjö hospital, Sankt Sigfrids. År 1895 är Jakob så pass återställd att han skrivs ut, och han återupptar sitt komponerande.

Men han känner att hans hälsa kräver en lugn och enkel livsstil, och bosätter sig därefter på olika platser i Norrland. Augusta och Jakob skiljer sig 1901. För Augusta blev samvaron i äktenskapet alltså bara två år. Sonen lämnar hemmet 1897, börjar senare studera i USA, där han också gifter sig och sannolikt blir kvar.

Mattias avlider 1898

Mattias lider av gallstensbesvär och blir intagen på Serafimerlasarettet i Stockholm, där han avlider i januari 1898, 56 år gammal. I bouppteckningen antecknas att dottern Elsa har lånat 1 400 kronor till studier. Henrietta bor kvar i Köpmanholm, men döttrarna flyttar ut en efter en för att utbilda sig eller söka arbete. När Henrietta år 1920 är 74 år gammal flyttar hon emellertid in till Norrtälje för att bo hos äldsta dottern Elsa, som är folkskollärare i Långgarn sedan 1905.

Henrietta Nyman

Senare flyttar man in till Norrtälje stad, där Elsa 1932 köper en tomt vid nuvarande Bältartorpsgatan, och bygger ett hus. Dit flyttar samtidigt hennes yngsta syster Hedvig Maria, som innehar en bokhandel, sannolikt Missionsbokhandeln som låg i en av Wallinska gårdarna vid Lilla torget. Något senare anländer också systemen Hilda, småskollärare.

Henrietta dör 1937

1937 avlider Henrietta, nästan 40 år efter sin man, och när hon ska begravas fram-

ställer en av döttrarna (sannolikt Hedvig Maria med bokhandeln) en önskan om en frikyrklig begravning, vilket beviljas, och Henrietta begravs på Nya kyrkogården. Mattias och de tre små barnen som dog tidigt har däremot sin grav på kyrkogården vid Norrtälje kyrka. Barnen står enbart med sina namn - Mia, Ernst och Erik. Ingen av de vuxna döttrarna gifte sig och två blev alltså lärarinnor. Kanske hade mamma Henriettas öde påverkat dem så att de inte ville riskera sina yrkeskarriärer, även om villkoren nog förändrats en del över tid.

Eva Landberg

Mattias Lovén

Prisade damer

NSFF-medlemmen *Inga Gustavsson* tilldelades på nationaldagen den 6 juni Norrtälje nyckel 2019 för sitt engagemang för Norrtäljebygden. I

nga är ju välkänd för NSFF:s medlemmar som arrangör av träffar i Västernäs gamla skola under en lång följd av år. Hon har också arbetat ett helt liv inom nykterhetsrörelsen med verksamhet både för unga och gamla.

Ulla-Greta Engström fick Stiftelsen Roslags-Länna kulturstipendiefonds Län-nastipendium 2019 för sina värdefulla insatser för Länna hembygdsförening och Bergshamra bygdegårdsförening. Detta pris delades ut av fondens ordförande Urban Johansson i Länna kyrka på kyrkroddsöndagen den 27 juli. Ett stort grattis till båda dessa jätteduktiga damer!

Ulla-Greta Engström utanför Länna kyrka

Från riksstämman 2019

Den fastställda röstlängden visade att 129 ombud, representerande 78 medlemsorganisationer var närvarande under stämman. Medlemsavgiften till förbundet för medlemsorganisationer bestämdes till 20 kr/medlem. Stämman beslutade vidare att årligen redovisa vad Riksarkivet digitaliserar och hur mycket av detta som är relevant för släktforskningen. Förbundet skall vidare ta fram förslag på vad detta önskar få digitaliserat de kommande två åren.

För övrigt kan noteras att Skövde Släktforskarförening blir värd för nästa års släktforskar dagar den 22-23 augusti 2020. Temat blir då Skaraborg – från viking till soldat och anknyter till regionens militära historia. Huvudsponsor blir som de senaste åren Arkiv Digital. Kanske bra att redan nu boka in dessa dagar i almanacken!

Beda Johanna Andersson

av Evert R Andersson

Här kommer nu det sista avsnittet av Evert Anderssons biografi över sin mor Beda Johanna Andersson och hennes make Emil Andersson. Detta avsnitt handlar om Everts barndomshem i Långgarn vid Norrtäljeviken. Beda är mormor till Allan Fahlström, som Anbladet fått låna manuskriptet av. De två tidigare avsnitten har varit publicerade i nr 122 och 123.

Barndomshemmet var beläget i Långgarn med god utsikt över Norrtäljeviken och Sessö ångbåtsbrygga. Gårdens markområde hade vid inköpet avstyckats från ett intilliggande hemman, som låg inom Norrtälje stadsområde på ett avstånd av 3 km från den koncentrerade stadsbebyggelsen. Boningshuset, ladugården samt de nödiga uthusen uppfördes av far, som också utförde alla inrednings-, målnings- och tapetseringsarbeten. Detta skedde på vinterhalvåret 1902-07, eftersom han sommarhalvåret fullgjorde sitt sjömansyrke på något segelfartyg.

Förstnämnda år ingick våra kära föräldrar äktenskap och hyrde under uppbyggnadstiden en liten lägenhet i ett hus, helt nära invid den inköpta fastighetsmarken. Fastighetsarealen, sammanlagt på 23 tunnland, hade en bredd på ca 100 meter och sträckte sig från Norrtäljevikens strand i söder mot norr med åkermarken och ängsmarken i söder och skogsmarken i norr.

Ängsmarken invid stranden var delvis en långgrund badstrand och delvis en liten något högre belägen udde, där den lilla roddekan hade sin förtöjningsplats vid en uppförd stenbrygga. Under försommaren växte det mycket gullvivior, liljekonvaljer och orkidéer under några smågranar och tallar på skogsuddsmarken, medan den storblommiga förgätmigejen bredde ut sig runt badstranden. Orkidéerna, som förekom rikligt och som vi kallade ”gubben och gumman”, hade en prunkande röd eller vit färg. Under försommarens skira grönska och fina blomprakt hörde jag mamma vid ett tillfälle liksom drömmande yttra: ”Oh, en sån betagande lustgård detta är.”

På åkermarken odlades mest klöver, timotej, havre, korn och rovor för utfodring av boskapen samt potatis, kålrötter, morötter, vitkål och sallad samt lök- och kryddväxter för hushållets räkning. Dessutom odlades det jordgubbar på en yta av

cirka 800 kvadratmeter. Mestadelen av dessa bär försålades till kunder i Norrtälje. Ungefär vart tredje år odlades det lin på någon av åkrarna. Det skördades av mamma, som därefter genom rötning, bråkning, skäckning och häckling färdigställde det till en lämplig produkt för spinnrocken, genom vilkens användning hon sedan förfärdigade ett slitstarkt linnegarn.

I vävstolen sammanvävdes sedermera detta garn till prydliga dukar eller gardiner. Eftersom hon själv vävde alla trasmattor, som kom till användning i hemmet, fanns vävstolen nästan kontinuerligt i bruk, uppställd i köket.

Fodersäden skars med lie av en lejd arbetskarl, som även med häst och skrinda körde in de torkade sädeskärvarna på logen, medan mamma utförde bindningen och skylningen på de avskurna sädesåkrarna. Under vintertiden uttröskades så sädeskärvarna på loggolvet av far genom användande av slagtröskor. Det gick så till, att han placerade sädesstråna i ett tunt lager på golvet, varefter han med slagtröskan med kraft slog mot sädesaxen tills dess att kornen frigjorts från sina axfästen. Därpå bortfördes halm och agnar från loggolvet, där den uttröskade säden blev kvarliggande för omhändertagning.

I ladugården, som låg 40 m norr om boningshuset, fanns förutom de 3 kossornas bås och 2 småbås för kalvar, en cementerad svinstia med väggfast ho och en nätinhängnad för hönsen. Från ladugården ledde en dörr ut till foderutrymmet, som hade direkt anslutning till logen.

Boningshuset hade en yta på drygt 80 kvadratmeter med tillhörande vindsvåning och källare, gjuten under bottenplanet. Köket var på ca 35 kvadratmeter, vardagsrummet på ca 20 kvadratmeter, den så kallade salen, som användes som förrådsrum, på ca 20 kvadratmeter, och förstugan på ca 5 kvadratmeter. I ”salen” fanns ett snickeriutrymme med hyvelbänk och verktyg.

Vidare fiskeredskap, spadar, krattor, räfsor, skyffeljärn, ämbar och hinkar i detta rum, där även silltunnan, strömmingsfjädlingen, fläsktinan och lärarna med råg-, vetemjöl och korngryn hade sin plats. Omedelbart norr om ladugården låg den

skogbevuxna beteshagen, dit korna sommartid släpptes ut direkt från ladugården.

Någon dag under varje sommarvecka leddes korna ned till strandområdets ängsmark, som även var inhägnad och fick där avbeta ängsvegetationen samt dricka saltsjövatten, som ansågs vara välgörande för mjölkproduktionen.

I åkerdikenas växtlighet och i enbestånden mellan åkermarken och beteshagen hade ett flertal raphönskullar sitt tillhåll, varifrån man alltemellanåt kunde höra deras kirricklåten. Utifrån åkrarnaas växtlighet hördes ofta under sommartid på eftermiddagar och kvällar kornknarrarnas karaktäristiska sånglåten. Fin underhållning gav även blåduvornas ivriga huhulåten, liksom också orrnas bubblande och tjoande. På kvällarna om våren var det dessutom mycket njutbart att lyssna till sträckande morkullors knortande och knipande, medan de ljumma eftersommarkvällarna tjusade genom syrsornas låten och ”nattlapparnas” konstflygningar.

Nära skogsmarkens norra gräns fanns ett halvtunnlands stort kärr med rikliga tuvbestånd, som var omtyckta häckningsplatser för enkelbeckasiner och morkullor. För oss barn var detta mycket spännande, men mammas enträgna uppmaningar att ej beträda kärrområdet åtlyddes ändå nogsamt, dels för att ej oro de häckande fåglarna och dels för att kärret var gytjtigt och på sina ställen ganska djupt.

Runt omkring kärret växte det en hel del med nattviol och därinvid fanns det svärdslilja i ett livskraftigt bestånd. På en glest granbevuxen skogsås strax söder om kärret syntes den vackra klockpyrolan och den storvitklockade getramsens ha funnit trivsamma växtplatser. Dessa blommors namn hade mamma lyckats utröna genom förfrågan hos apotekare Balkenhausen, som var en av hennes jordgubbskunder i Norrtälje.

När vi promenerade omkring i skogsbacken hände det emellanåt, att ganska stora gråbrunspräckliga fåglar med kraftiga och snabba vingslag gjorde sina uppflog från baksidan av någon tät gran eller större en. Det var järpar, som trots sin stora skygghet syntes trivas så nära bebyggelsen.

Bedas och Emils hus i Hallstavik, Odenvägen 4, inköpt 1928

Fotot är taget 1943 och visar från vänster: Bedas dotter Ingrid, Beda själv, barnbarnet Ulf, döttrarna Elisabeth och Märta samt barnbarnen Allan Fahlström och hans bror Ragnar.

Släkt- och bygdeforskarföreningen Engelbrekt, Norberg

I augusti i år besökte jag föreningen Engelbrekt för att få hjälp att spåra nu levande släktingar till mig i Norberg. Jag blev mycket väl bemött och fick all hjälp jag behövde för att kunna gå vidare i mitt sökande. Jag vill därför passa på att informera läsekretsen litet om det fina arbete som föreningen bedriver i Norbergs bergslag, speciellt viktigt ifall man har anfäder i denna region.

Föreningen bildades 2005 och har idag ca. 170 medlemmar. I likhet med de flesta övriga släktforskarföreningar i landet så dras också Engelbrekt med problemet minskande medlemsantal.

Jag träffade två av föreningens eldsjäljar vid besöket, ordföranden Bertil Foss och Gustav Gustavsson. Båda bemannar dagligen föreningens lokal där medlemmarna kan sitta och forska vid 6-7 olika datorer. Lokalen hyr man av bostadsrättsföreningen för 1500 kr per månad. För att finansiera hyran säljer man med stor framgång sedan 2013 en almanacka med gamla Norbergsbilder.

Gustav har också sedan 2002 arbetat med registrering av födda, vigda, döda i Norbergs bergslag. För tillfället pågår arbete i Norrbärke församling. Resultatet ges ut på CD-skivor, vilka också inbringar en slant.

Uppgifterna på skivorna går ända tillbaka till 1600-talet, så de är mycket värdefulla för släktforskare i regionen.

Föreningen samarbetar också med Föreningen Norbergs folkminnesarkiv, där Gustav också är engagerad med ordnings- och förteckningsarbete av gamla arkiv. Sammantaget således en mycket livaktig förening, som arbetar på flera plan för att forska om och bevara gamla Norbergsminnen. Mer uppgifter om de båda föreningarna finns på www.fcnb.se
U.J.

Bertil och Gustav vid modellen av bergsmansbyn Spjutsbo på gränsen till Dalarna nära Dullbo i Söderbärke socken.

Tillsammans med modellen fanns också en imponerande utställning med mycket genealogiska fakta.

Foto: U.J.

Iett strålande höstväder med sol och lagom värme mötte ett 25-tal personer upp vid Länna kyrka för Norrtälje Släktforskarförenings höstupptakt. Ann-Marie Alfredsson inledde programmet med en kyrkogårdsvandring där vi besökte olika gravvårdar från kända personer i Länna socken.

Här kan nämnas bygdepoeterna Teodor Eklund, och Yngve Jansson, konstnären Nils Tirén, Sotar-Olle, konstsmeden Råland Roos samt hembygdsforskarna Åke Söderman och Gustaf Karlsson. Även Nils Ferlin nämndes som en viktig person för Länna socken.

Vår guide vid ett av kyrkogårdens vackra järnkors.

Efter denna rundvandring förflyttades sig gruppen in i församlingsgården där Urban Johansson berättade om begravningskick förr och nu. Vidare redogjordes för den kulturhistoriskt viktiga gravvårdsinventering som Svenska kyrkan föreskrivit skall ske i alla landets kyrkogårdar. När gravvårdar lämnas tillbaka måste församlingarna veta vilka av dessa som skall bevaras för eftervärlden och vilka som kan tas bort för att malas ner eller eventuellt ställas upp mot kyrkogårdsmuren för kommande generationers intresse.

Slutligen redovisade Anne Menander vad som gäller idag för begravingar enligt 1990 års begravningslag. Vilka krav människor av olika trossamfund kan ställa på församlingarna, vad de har rätt att kräva och vad de måste vara beredda att bidra med själv för att få sina anhöriga begravna.

En gravrättsinnehavare måste finnas för varje grav och dödsboet har numera skyldighet att inom 6 månader efter dödsfallet till församlingen anmäla vem som är gravrättsinnehavare. Gravrätt utfärdas för 25 år och därefter kan man förnya gravrätten. Anne uppmanade alla att skriva ned hur man vill ha sin begraving; kistgrav, urngrav, minneslund etc. Därmed slipper man uppslitande tvister mellan de efterlevande.

Anne Menander redogjorde initierat om vad som gäller idag enligt 1990 års begravningslag.

Efter dessa föredrag blev det kaffe med dopp och frågestund. Många frågeställare flockades kring Ann-Marie, som hade med sig sin pärm med foton och uppgifter om alla gravvårdar på Länna kyrkogård. Efter 2,5 timme gick var och en hem till sig, förhoppningsvis litet klokare i ämnet begravnings seder och gravvårdar.

U.J.

Norrtälje Släktforskarförenings forskarregister

Registren över födda, vigda, döda i Roslagen är nu överförda till ArkivDigital, som kommer att bearbeta dem och länka uppgifterna till olika berörda kyrkböcker.

Än så länge ligger registren dock kvar på vår egen hemsida, men kommer så småningom att tas bort därifrån och endast vara tillgängliga hos AD.

Därmed kommer informationen att bli lättare tillgänglig och få en ökad spridning bland landets släktforskare.

Här kommer den sista delen i Roland Palmquists artikelserie Öar i Roslagen.

Tjockö i Rådmansö socken var tidigare historiskt känt för smuggling och andra mindre smickrande affärer. Öns norra sida har kallats Rovholmen därför att man i forna tider tände eldar och lyktor för att leda fartyg att stranda på grunden. På 1600-talet skrev man *Tiuckön* och *Tiocköön* och år 1719 *Tyrckön*. Den östligaste delen öster om Långvarp var tidigare en särskild ö, som logiskt hette Österön.

Väddö i Väddö socken tillhörde gamla Väddö och Häverö skeppslag. Öns namn skrevs *Veddön* 1528. På Olaus Magnus "Charta Marina", 1539, kan man läsa *Vädde*. Namnet kommer från *vedha* som betyder jaga, fiska.

Vätö i Vätö socken. Den största arbetsgivaren var förr stenbrottet i Vätöberg, där man bröt granit. Flera kända statyer och monument är skapade av granit från Vätöberg, bl. a. fundamentet till statyn av Birger Jarl på Birger Jarls torg i Stockholm. Namnet skrevs Vätö redan på 1540-talet. På 1600-talet skrev man *Wäthöön*. Namnet kommer av *vät*, som betyder "pöl, träsk eller grunt vatten som torkar ut".

Yxlan ligger i Blidö socken. Namnet skrevs 1530 *Yxlöön* och år 1741 *Yxland*. Ortnamnsforskaren Nils Gustaf Stahre antyder att namnet kan ha något med trädnamnet Oxel att göra.

Ängsö är en ö i Länna socken, som sedan 1909 är nationalpark. På 1600-talet utgjordes Ängsö av två öar med ett sund emellan och då stavade man namnet *Engzöijar*. Namnet Ängsö kommer av de natursköna och rikt blommande ängarna.

KYRKOBOKSLATIN OCH ANDRA FÖRÄLDRADE UTTRYCK

Norrtälje Släktforskarförenings verkliga kioskvältare.

A5-format, 24 sidor. Finns nu åter i nytryck.

Pris 50 kr + frakt.